

ΘΕΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΥΠΑΤΗΣ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑΣ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΥΘΡΑΙΑ

Σύντομη αναδρομή

Μετά το δημοψήφισμα που διεξήχθη υπό την αιγίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών το κράτος της Ερυθραίας ανακήρυξε την ανεξαρτησία του από την Αιθιοπία το Σεπτέμβριο του 1993. Το δημοψήφισμα ακολούθησε το τέλος του παρατεταμένου πολέμου ανεξαρτησίας που έληξε το 1991, ο οποίος ανάγκασε εκατοντάδες χιλιάδες πολίτες της Ερυθραίας να εγκαταλείψουν τη χώρα τους αναζητώντας προστασία, κυρίως στις όμορες χώρες. Οι αλλαγές του 1993 δημιούργησαν συνθήκες κατάλληλες για την επιστροφή των προσφύγων και ήδη το 1992 περίπου 70.000 πρόσφυγες από την Ερυθραία επέστρεψαν αυθόρμητα στην πατρίδα τους.

Το 1994 η κυβέρνηση του κράτους της Ερυθραίας υπέγραψε συμφωνία με την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες για τον εθελοντικό επαναπατρισμό. Επιπρόσθετα, υιοθέτησε μέτρα για τη δημιουργία συνθηκών κατάλληλων για τον εθελοντικό επαναπατρισμό των πολιτών της που είχαν αναζητήσει άσυλο στο εξωτερικό. Οι δράσεις αυτές περιλάμβαναν, μεταξύ άλλων, την προστασία του δικαιώματος και της ελευθερίας κάθε πολίτη της χώρας να επιστρέψει στην πατρίδα του χωρίς φόβο δίωξης λόγω του καθεστώτος του πρόσφυγα. Η κυβέρνηση ανακοίνωσε επίσης τη δέσμευσή της να διευκολύνει τον εθελοντικό επαναπατρισμό των προσφύγων και να συνδράμει στην εκ νέου ενσωμάτωση στην πατρίδα τους. Αποτέλεσμα των μέτρων αυτών, συμπεριλαμβανομένων των εγγυήσεων που παρείχε η συμφωνία της Ύπατης Αρμοστείας με την κυβέρνηση της Ερυθραίας, ήταν ο επαναπατρισμός των πολιτών της Ερυθραίας. Τον Απρίλιο του 2000 η Ύπατη Αρμοστεία και οι κυβερνήσεις της Ερυθραίας και του Σουδάν υπέγραψαν τριμερή συμφωνία για τον εθελοντικό επαναπατρισμό.

Μη διευθετημένη διαφορά που αφορούσε στη χάραξη των συνόρων Ερυθραίας – Αιθιοπίας καθώς και πολιτικοί και οικονομικοί λόγοι πυροδότησαν το 1998 ένοπλες συγκρούσεις που κορυφώθηκαν το Μάιο του 2000 με αποτέλεσμα να ξεσπάσει πόλεμος μεταξύ των δύο όμορων χωρών. Έτσι, οι πολίτες της Ερυθραίας που κατοικούσαν στις περιοχές των συγκρούσεων είτε ε-

κτοπίστηκαν στο εσωτερικό της χώρας καταγωγής τους είτε αναζήτησαν διεθνή προστασία στις όμορες χώρες, κυρίως στο Σουδάν. Η Ερυθραία και η Αιθιοπία υπέγραψαν Συμφωνία για την Κατάπαυση του Πυρός στις 18 Ιουνίου 2000, και ακολούθησε η υπογραφή Σφαιρικής Ειρηνευτικής Συμφωνίας που πρόβλεπε τη δημιουργία Προσωρινής Ζώνης Ασφαλείας ανάμεσα στις δύο χώρες που ανάθεσαν την επιτήρησή της στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Η διμερής Επιτροπή Ερυθραίας – Αιθιοπίας για τη Χάραξη των Συνόρων που υιοθέτησε την ειρηνευτική συμφωνία εξέδωσε την απόφασή της στις 13.4.2002. Όμως, η απόφαση αυτή αμφισβητείται από την Αιθιοπία με αποτέλεσμα να ανασταλεί η χάραξη των συνόρων. Η Προσωρινή Ζώνη Ασφαλείας ανάμεσα στις δύο χώρες συνεχίζει να υπάγεται στον έλεγχο της Επιτροπής του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για την Αιθιοπία (U.N.M.E.E. – United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea), της οποίας η εντολή ανανεώθηκε από το Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού έως την 15^η Μαρτίου 2004.

Στο μεταξύ, λίγες ημέρες μετά την υπογραφή της Συμφωνίας Κατάπαυσης του Πυρός άρχισαν να επιστρέφουν οι «νέοι» πρόσφυγες της Ερυθραίας. Από τον Ιούλιο έως το Νοέμβριο του 2000 επέστρεψαν 58.000 πρόσφυγες: 27.600 στα πλαίσια οργανωμένου προγράμματος εθελοντικού επαναπατρισμού και οι υπόλοιποι αυθόρμητα. Το 2001 παρασχέθηκε βοήθεια σε 33.000 πρόσφυγες που επέστρεψαν από το Σουδάν και το 2002 σε περίπου 19.000. Τον Οκτώβριο του 2002 ανεστάλη προσωρινά το πρόγραμμα εθελοντικού επαναπατρισμού από το Σουδάν, λόγω των ένοπλων συγκρούσεων που ξέσπασαν σε συνοριακές με την Ερυθραία περιοχές (κρατίδιο της Kassala) της χώρας αυτής. Το πρόγραμμα άρχισε να υλοποιείται εκ νέου τον Ιούνιο του 2003 και δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη. Τον Ιανουάριο του 2004 περίπου 35.000 πρόσφυγες που βρίσκονταν στο Σουδάν είχαν εκδηλώσει την επιθυμία τους να επιστρέψουν εθελοντικά στην πατρίδα τους.

Στις 8 Μαΐου 2002 η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες ανακοίνωσε ότι από την 31.12.2002 θα άρχιζαν να εφαρμόζονται στους πρόσφυγες από την Ερυθραία οι ρήτρες παύσης του άρθρου 1 Γ (5) της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων και του άρθρου I 4 (ε) της Σύμβασης του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας για τα Ειδικά Θέματα των Προβλημάτων των Προσφύγων στην Αφρική. Οι ρήτρες παύσης αφορούν σε όσους διέφυγαν από την Ερυθραία λόγω του πολέμου ανεξαρτησίας που τελείωσε το 1991 ή των συνοριακών συγκρούσεων που ξέσπασαν μεταξύ της Αιθιοπίας και της Ερυθραίας και τελείωσαν τον Ιούνιο του 2000. Κατά συνέπεια το πεδίο εφαρμογής των ρητρών παύσης είναι περιορισμένο και δεν αφορά στους πρόσφυγες που δεν μπορούν να επιστρέψουν στην Ερυθραία για άλλους λόγους, για παράδειγμα λόγω βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης.

Η κατάσταση στην Ερυθραία¹

Από την ανεξαρτησία της η Ερυθραία είναι μονοκομματικό κράτος που κυβερνάται από το Λαϊκό Μέτωπο για τη Δημοκρατία και τη Δικαιοσύνη² (πρόκειται για πρώην Λαϊκό Απελευθερωτικό Μέτωπο για την Ερυθραία³), του οποίου ηγείται ο πρόεδρος Isaias Afwerki. Το Σύνταγμα που κυρώθηκε το 1997 ορίζει για τις δημοκρατικές ελευθερίες. Όμως, οι σχετικές διατάξεις του δεν έχουν αρχίσει να υλοποιούνται ακόμη. Δεν έχουν ακόμα διεξαχθεί οι εθνικές εκλογές που είχαν προγραμματιστεί για το 1997. Το 2001 ολοκληρώθηκε η σύνταξη του σχεδίου του εκλογικού νόμου και του νομοσχεδίου για την ίδρυση και τις δραστηριότητες των πολιτικών κομμάτων. Όμως κανένα από τα νομοσχέδια αυτά δεν έχει ψηφιστεί ακόμη⁴ και έχουν αναβληθεί επ' αόριστον⁵ οι εκλογές για την ανάδειξη Εθνικής Συνέλευσης που είχαν προγραμματιστεί για το Δεκέμβριο του 2001. Αξιωματούχοι δήλωσαν ότι καθυστερεί η διενέργεια εκλογών λόγω των συνεχών εντάσεων με την Αιθιοπία και των προβλημάτων που δημιουργούν οι αποσχιστές και τα ιδιωτικά ΜΜΕ⁶.

Για να αποκρούσει την έντονη κριτική η κυβέρνηση διέταξε το Σεπτέμβριο του 2001 τη σύλληψη έντεκα μελών της Εθνικής Συνέλευσης επειδή εξέφρασαν δημόσια την αντίθεσή τους για τις κυβερνητικές πολιτικές⁷. Τον ίδιο μήνα συνελήφθησαν δέκα δημοσιογράφοι και η κυβέρνηση έκλεισε όλες τις ιδιωτικές επιχειρήσεις των μέσων μαζικής ενημέρωσης⁸. Έκτοτε, πολλοί πολίτες συνελήφθησαν – συμπεριλαμβανομένων δημοσίων υπαλλήλων, επιχειρηματιών, δημοσιογράφων, πρώην πολεμιστών του εθνικο-απελευθερωτικού αγώνα και ηλικιωμένων που προσπάθησαν να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβητές μεταξύ της κυβέρνησης και των κριτικών – είτε επειδή διατηρούσαν σχέσεις με τους αποσχιστές είτε επειδή τους αποδόθηκαν αντίθετες με τις κυβερνη-

¹ Περιλαμβάνονται πληροφορίες για την κατάσταση που επικρατεί στην Ερυθραία και για τις πρόσφατες εξελίξεις. Δεν υποκαθιστά τις κατευθυντήριες αρχές για τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα στους αιτούντες άσυλο από την Ερυθραία και δεν αναφέρεται στις ομάδες που κινδυνεύουν με τρόπο ολοκληρωμένο.

² PFDJ – People's Front of Democracy and Justice.

³ EPLF – Eritrean People's Liberation Front.

⁴ US Department of State – Country Reports on Human Rights Practices 2002: Eritrea.

⁵ Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Ερυθραία – 7.2.2002.

⁶ US Department of State Country Reports on Human Rights Practices 2002: Eritrea.

⁷ US Department of State Country Reports on Human Rights Practices 2001: Eritrea – Human Rights Watch: Escalating crackdown in Eritrea: reformists, journalists, students at risk, 21.9.2001 – Amnesty International: Arbitrary detention of government critics and journalists, 28.9.2002 – Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Ερυθραία, 7.2.2002 – Διακοινοβουλευτική Ένωση Απόφαση που υιοθετήθηκε ομόφωνα από το Εκτελεστικό Συμβούλιο κατά την 173^η σύνοδο (Γενεύη, 3.10.2003).

⁸ Human Rights Watch: Cease persecution of journalists and dissidents, 16.5.2002 – Reporters Without Borders: Eritrea, 2003 Annual Report – Reporters Without Borders: Two years without independent press, 17.9.2003.

τικές πολιτικές απόψεις⁹. Πολλοί από αυτούς, συμπεριλαμβανομένων των προαναφερόμενων ομάδων που συνελήφθησαν το Σεπτέμβριο του 2001 και κάποιοι πολιτικοί κρατούμενοι που είχαν συλληφθεί τα προηγούμενα χρόνια συνέχισαν να στερούνται την ελευθερία τους σε μυστικούς χώρους κράτησης χωρίς ενημέρωση των συγγενών τους, την απαγγελία κατηγοριών ή την παραπομπή τους σε δίκη. Με τουλάχιστον 14 δημοσιογράφους κρατούμενους στις 27.9.2003 η Ερυθραία χαρακτηρίζεται ως «η μεγαλύτερη φυλακή της Αφρικής για δημοσιογράφους»¹⁰. Δεκάδες δημοσιογράφοι έχουν διαφύγει στο εξωτερικό¹¹.

Τον Αύγουστο του 2001 η κυβέρνηση βρέθηκε αντιμέτωπη με τους φοιτητές που διαδήλωναν κατά του προγράμματος των υποχρεωτικών φοιτητικών διακοπών εργασίας που προβλέπουν οι κανονισμοί για τη στρατιωτική θητεία. Περίπου 450 φοιτητές κρατήθηκαν και υπήχθησαν στο σχετικό πρόγραμμα σε σκληρότερες από τις αρχικώς προβλεφθείσες συνθήκες. Αναφέρεται ότι δεν τους παρασχέθηκαν η κατάλληλη διατροφή, νερό και στέγη και ότι δύο από αυτούς αποβίωσαν λόγω της υπερβολικής ζέστης. Οι φοιτητές αφέθηκαν ελεύθεροι μεταξύ Σεπτεμβρίου και Νοεμβρίου 2001, εκτός από τον αρχηγό τους, που κρατήθηκε σε μυστικό χώρο, χωρίς να έχουν ενημερωθεί οι συγγενείς του, έως τον Αύγουστο του 2002 οπότε πέτυχε να διαφύγει στην Αιθιοπία.

Σύμφωνα με το νόμο της Ερυθραίας η στρατιωτική θητεία είναι 18μηνη και υποχρεωτική για άντρες και γυναίκες ηλικίας 18 έως 40 ετών. Στην πράξη η θητεία είναι αόριστης διάρκειας καθώς ισχύει αδικαιολόγητα καθεστώς επιστράτευσης. Δεν αναγνωρίζεται το δικαίωμα αντίρρησης συνείδησης¹². Η κυβέρνηση ανέπτυξε σε όλη την επικράτεια στρατιωτική αστυνομία, η οποία έχει εγκαταστήσει σταθμούς ελέγχου στις οδικές αρτηρίες και διεξάγει εκκαθαριστικές επιχειρήσεις σε δημόσιους χώρους και κατ' οίκον έρευνες προκειμένου να εντοπίσει τους λιποτάκτες και τους ανυπότακτους. Αναφέρεται ότι η κυβέρνηση επέτρεψε τη χρήση εκτεταμένης βίας σε βάρος όσων αντιστέκονταν ή αποπειράθηκαν να διαφύγουν. Επίσης, ότι σε κάποιες περιπτώσεις που αντιστάθηκαν γονείς κοριτσιών σε ηλικία στράτευσης, το αποτέλεσμα ήταν ο θάνατος τόσο των στρατιωτών όσο και των πολιτών. Σε άλλες περιπτώσεις οι αρχές συνέλαβαν ή κράτησαν για ώρες ή ακόμα και ημέρες πολίτες, συμπεριλαμβανομένων εγκύων, παιδιών κάτω των 18 ετών και πολιτών άλλων κρατών, που δεν είχαν υποχρέωση να υπηρετήσουν στρατιωτική θητεία ή στερούνταν

⁹ Human Rights Watch World Report 2003 – Human Rights Watch: Eritrea: Release Political Prisoners, 17.9.2002 – Amnesty International: Eritrea: Human Rights Appeal for 10th Independence Anniversary, 29.5.2003 – Amnesty International: Eritrea: Continued detention of prisoners of conscience and new arrests on members of religious groups, 18.9.2003.

¹⁰ Reporters Without Borders: 2003 Annual Report: Eritrea – Reporters Without Borders: Two years without independent press, 17.9.2003 – Reporters Without Borders: Fifteen journalists still held in utmost secrecy, 20.8.2003.

¹¹ Amnesty International Report 2003: Eritrea.

¹² US Department of State: International Religious Freedom Report 2002: Eritrea.

τα κατάλληλα έγγραφα που αποδείκνυαν ότι είχαν ολοκληρώσει τη θητεία τους ή ότι εξαιρούνταν από αυτήν. Αναφέρεται ότι ο στρατός εφάρμοσε διάφορες μορφές αυστηρής σωματικής τιμωρίας στους αντιρρησίες συνείδησης, συμπεριλαμβανομένων των μαρτύρων του Ιεχωβά, προκειμένου να υπηρετήσουν τη στρατιωτική θητεία. Επίσης, ότι οι τιμωρίες που επιβλήθηκαν στους λιποτάκτες και στους ανυπότακτους καθώς και στους παραβάτες της στρατιωτικής νομοθεσίας περιλάμβαναν μέτρα όπως το δέσιμο των χεριών και των ποδιών για εκτεταμένες περιόδους και την παρατεταμένη έκθεση σε υψηλές θερμοκρασίες.

Η παρατεταμένη στρατιωτική θητεία φαίνεται να αποτελεί την κυριότερη αιτία διαφυγής των αιτούντων άσυλο. Έχει όμως συνέπειες και στην κοινωνία της Ερυθραίας. Για παράδειγμα, αναφέρεται ότι έχει αρνητικές επιπτώσεις για τη λειτουργία της δικαιοσύνης η στρατολόγηση πολλών πολιτών για να υπηρετήσουν τη στρατιωτική τους θητεία, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών υπαλλήλων, των διαδίκων, των δικαστών, των δικηγόρων και άλλων υπαλλήλων που συμμετέχουν στο δικαστικό σύστημα. Το 2001 μειώθηκαν από επτά σε τρεις οι συνθέσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου και το προσωπικό που υπηρετεί στα περιφερειακά, επαρχιακά και αστικά δικαστήρια μειώθηκε κατά 40%. Ακόμα και πριν τις προαναφερόμενες εξελίξεις το δικαστικό σύστημα ήταν ανίσχυρο και εξαρτώμενο από τις επεμβάσεις της εκτελεστικής εξουσίας. Στην Ερυθραία λειτουργεί σύστημα ειδικών δικαστηρίων ενώπιον των οποίων οι κατηγορούμενοι δεν δικαιούνται να παρίστανται με συνήγορο υπεράσπισης και στερούνται του δικαιώματος άσκησης προσφυγής. Τα ειδικά δικαστήρια επιτρέπουν στους αντιπροσώπους της εκτελεστικής εξουσίας να επιβάλλουν ποινές χωρίς να διασφαλίζεται η δίκαιη δίκη με αποτέλεσμα να διατρέχουν οι κατηγορούμενοι διπλό κίνδυνο. Οι δικαστές των ειδικών δικαστηρίων είναι ανώτατοι αξιωματούχοι των ενόπλων δυνάμεων οι περισσότεροι από τους οποίους έχουν μικρή ή ελάχιστη εμπειρία σε νομικά ζητήματα. Τα ειδικά δικαστήρια έχουν αρμοδιότητα να κρίνουν κάποιες ποινικές υποθέσεις, αλλά ο Γενικός Εισαγγελέας υπήγαγε στη δικαιοδοσία τους την επαν-εκδίκαση υποθέσεων πολιτών, συμπεριλαμβανομένων όσων έχει ήδη κρίνει το Ανώτατο Δικαστήριο. Τον Ιούλιο του 2001 ο πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου εξέφρασε δημόσια την κριτική του για την κυβερνητική επέμβαση στο έργο της δικαιοσύνης και για την παράνομη λειτουργία του συστήματος των ειδικών δικαστηρίων. Ένα μήνα αργότερα, στις 7 Αυγούστου ο Υπουργός Δικαιοσύνης διέταξε την παύση του.

Τέσσερις είναι οι σημαντικότερες θρησκείες της Ερυθραίας: Ορθόδοξος Χριστιανισμός, Ισλαμισμός, Καθολικισμός και Προτεσταντισμός. Για πολλά χρόνια αναφερόταν ότι υπέφερε από κακομεταχείριση, διακριτική μεταχείριση και κρατήσεις η μικρή κοινότητα των μαρτύρων του Ιε-

χωβά, επειδή για θρησκευτικούς λόγους τα μέλη της αρνούσαν να ψηφίσουν ή να υπηρετήσουν τη στρατιωτική τους θητεία. Το Μάιο του 2002 η κυβέρνηση διέταξε την παύση λειτουργιών πολλών μειονοτικών εκκλησιών, αποκαλούμενων συλλογικά ως «Pentes» (συμπεριλαμβανομένων των Ξαναγεννημένων Χριστιανών, των Πεντηκοστιανών, των Full Gospel και άλλων μικρών ομάδων προτεσταντών). Εν συνεχεία ζήτησε την καταγραφή τους από τη νέα Διεύθυνση των Θρησκευτικών Υποθέσεων που τους χορήγησε άδεια λειτουργίας. Αν και οι εκκλησίες συμμορφώθηκαν με τις προϋποθέσεις καταγραφής, που περιλάμβαναν αναλυτικές πληροφορίες για τα μέλη τους και τους πόρους τους, και ανεπίσημα επετράπη πάλι η λειτουργία τους καμιά από αυτές δεν είχε καταγραφεί επίσημα έως την 19^η Σεπτεμβρίου 2003. Αντίθετα, αναφέρεται ότι ειδικά μεταξύ Φεβρουαρίου και Μαΐου 2003 συνελήφθησαν εκατοντάδες μέλη περισσότερων των δώδεκα ευαγγελικών εκκλησιών, που υπέστησαν βασανιστήρια και κακομεταχείριση προκειμένου να αναγκαστούν να υπογράψουν δηλώσεις άρνησης της πίστης τους. Τα μέλη των εκκλησιών ενημερώθηκαν από τις αρχές ότι ήσαν παράνομες οι θρησκευτικές λειτουργίες και συναθροίσεις. Αναφέρθηκε ότι κρατήθηκαν χωρίς δίκη, αντίθετα με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (που εγγυάται επίσης τη θρησκευτική ελευθερία) που προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία και το Σύνταγμα της Ερυθραίας.

Αναφέρθηκε ότι στις 19 και 20 Αυγούστου 2002 υπέστησαν ξυλοδαρμό επειδή βρέθηκαν στην κατοχή τους βίβλοι περισσότεροι από 200 έφηβοι μαθητές από όλη την Ερυθραία που διέμεναν στο Στρατόπεδο Sawa της δυτικής Ερυθραίας στα πλαίσια υποχρεωτικού θερινού προγράμματος που προβλέπουν οι εκπαιδευτικοί κανονισμοί της προ-στρατιωτικής θητείας¹³. Πενήντα επτά από αυτούς αφού συνελήφθησαν κρατήθηκαν σε μη αεριζόμενα, εξαιρετικά ζεστά κοντέϊνερ πλοίων όπου επικρατούσε συνωστισμός, χωρίς κατάλληλη τροφή και ιατρική φροντίδα. Έως την 23^η Νοεμβρίου 2003 έξη από αυτούς κρατούνταν σε υπόγεια κελιά στην απομόνωση. Συνολικά, πιστεύεται ότι κρατούνται σε διάφορες περιοχές της χώρας περισσότερα από 330 μέλη μειονοτικών θρησκειών.

¹³ Amnesty International UA 269/03: Eritrea: 57 male and female students – members of minority Christian Churches, 28.9.2003 – Amnesty International UA 348/03: Eritrea, 27.11.2003.

Κατάσταση των επαναπατριζόμενων

α) Πρόσφυγες που επέστρεψαν εθελοντικά στα πλαίσια του προγράμματος εθελοντικού επαναπατρισμού της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες

Η Ύπατη Αρμοστεία παρακολουθεί την επιστροφή των προσφύγων στο πλαίσιο του προγράμματος του οργανωμένου εθελοντικού επαναπατρισμού. Σε αυτό το πλαίσιο οι επαναπατριζόμενοι είναι καλοδεχούμενοι και τους παρέχεται βοήθεια για την εκ νέου ενσωμάτωσή τους στην πατρίδα τους. Οι σχετικές δραστηριότητες παρακολούθησης της Ύπατης Αρμοστείας δεν έχουν αποκαλύψει περιστατικά αντεκδίκησης ή δίωξης από την κυβέρνηση της Ερυθραίας σε βάρος των προσφύγων που εθελοντικά επέλεξαν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους στα πλαίσια του προγράμματος εθελοντικού επαναπατρισμού που οργάνωσε η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες. Ελάχιστοι επαναπατριζόμενοι ενεγράφησαν, από λάθος προφανώς, «πρόωρα» ως περιοδεύοντες για τη στρατιωτική θητεία (η κυβέρνηση της Ερυθραίας χορηγεί ετήσια άδεια από την κατάταξη στις ένοπλες δυνάμεις στους πρόσφυγες που επαναπατριζονται), αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις απολύθηκαν μετά τις παρεμβάσεις της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες και των κυβερνητικών οργανώσεων που υλοποιούν τα προγράμματά της. Το πρόγραμμα εθελοντικού επαναπατρισμού της Ύπατης Αρμοστείας συνεχίζεται και η οργάνωση ελπίζει ότι θα μπορέσει να συνδράμει όσο το δυνατόν περισσότερους πρόσφυγες να επαναπατριστούν, συμπεριλαμβανομένων των υπολοίπων 35.000 που βρίσκονται στο Σουδάν και έχουν εκδηλώσει τη σχετική πρόθεσή τους.

β) Κατάσταση όσων απελαύνονται στην Ερυθραία

Από την 30^η Σεπτεμβρίου έως την 3^η Οκτωβρίου 2002 233 άτομα απελάθηκαν από τη Μάλτα στην Ερυθραία. Αναφέρεται ότι 170 από τους απελαθέντες δεν είχαν ζητήσει άσυλο ενώ το αίτημα ασύλου 57 ατόμων απορρίφθηκε στα πλαίσια της εφαρμογής της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα (για την οποία δεν ενημερώθηκε η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες). Αναφέρεται ότι όταν έφθασαν στο αεροδρόμιο της Ασμάρα συνελήφθησαν και κρατήθηκαν χωρίς να ενημερωθούν σχετικά οι συγγενείς τους. Οι αρχές της Ερυθραίας δεν παραδέχθηκαν την κράτησή τους ούτε ενημέρωσαν τους συγγενείς των κρατουμένων ή την κοινή γνώμη¹⁴. Σύμφωνα με μεταγενέστερες πληροφορίες όσοι ήσαν με παιδιά και πάνω από 40 ετών (όριο ηλικίας για κατάταξη στις ένοπλες δυνάμεις) αφέθησαν ελεύθεροι, αλλά οι υπόλοιποι κρατούνται χωρίς ενημέρωση των συγγενών τους σε μυστικούς χώρους που περιγρά-

¹⁴ Amnesty International, Malta: The Government should suspend deportation of Eritreans, 10.10.2002.

φονται ως κτίρια από λαμαρίνες και υπόγειες στοές. Σύμφωνα με διαφορετικές πηγές οι κρατούμενοι στερούνται των προσωπικών τους αντικειμένων (συμπεριλαμβανομένων υποδημάτων και ενδυμάτων για να αλλάζουν), υποβάλλονται σε καταναγκαστικά έργα, ανακρίνονται και υποφέρουν από βασανιστήρια (για παράδειγμα ξυλοδαρμό, δέσιμο και έκθεση στον ήλιο, όπως προαναφέρεται). Τα κελιά είναι υπερπλήρη και δεν πληρούν τις συνθήκες της προσωπικής υγιεινής. Η διατροφή των κρατουμένων, συμπεριλαμβανομένου του ύδατος, είναι ακατάλληλη και δεν πληροί τις συνθήκες υγιεινής και καθαριότητας. Έτσι, πολλοί από τους κρατούμενους υποφέρουν από ασθένειες, κυρίως από διάφορες δερματικές παθήσεις και διάρροια. Αναφέρεται ότι δεν τους παρέχεται ιατρική θεραπεία. Πιστεύεται ότι κάποιοι κρατούμενοι έχουν αποβιώσει λόγω των ασθενειών και / ή των τραυμάτων. Αναφέρεται ότι τουλάχιστον ένας κρατούμενος εκτελέστηκε με όπλο όταν αποπειράθηκε να αποδράσει¹⁵.

Συμπεράσματα

Από διάφορες εκθέσεις προκύπτει ότι η κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ερυθραία έχει επιδεινωθεί σοβαρά τα δύο τελευταία χρόνια. Συνεχίζουν οι αναφορές για παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου που αφορούν μεταξύ άλλων την μεταχείριση των πολιτικών ομάδων και κινημάτων της αντιπολίτευσης, την ελευθερία της έκφρασης, τη θρησκευτική ελευθερία, την αυθαίρετη κράτηση και τις συνθήκες της κράτησης (συμπεριλαμβανομένων αναφορών για βασανιστήρια και καταναγκαστικά έργα) και την μεταχείριση των ανυπότακτων / λιποτακτών.

Με βάση τα προαναφερόμενα φαίνεται ότι οι απελαθέντες από τη Μάλτα στην Ερυθραία μπορεί να αντιμετώπισαν δίωξη λόγω των αποδοθέντων σ' αυτούς πολιτικών απόψεων, της ιδεολογίας τους ως αντιρρησίες συνείδησης ή άλλων λόγων. Δεν μπορεί να αποκλεισθεί ότι προσεχείς απελάσεις δεν θα εγγυώνται την ασφάλεια όσων αναγκαστικά επιστρέφονται στην πατρίδα τους.

Υπογραμμίζεται για άλλη μια φορά ότι το πεδίο εφαρμογής των ρητρών παύσης για τους πρόσφυγες από την Ερυθραία που ανακοίνωσε η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες το Μάιο του 2002 περιορίζεται σε όσους εγκατέλειψαν τη χώρα τους λόγω του πολέμου ανεξαρτησίας που τελείωσε το 1991 ή των συνοριακών συγκρούσεων Ερυθραίας – Αιθιοπίας που τελείωσαν τον Ιούνιο του 2000. Άλλοι πρόσφυγες από την Ερυθραία, για παράδειγμα όσοι διαφεύγουν τη δίωξη, συνεχίζουν να απολαμβάνουν την προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα, που

¹⁵ Η πηγή της πληροφορίας δεν αποκαλύπτεται για λόγους ασφαλείας.

δεν επηρεάζεται από τις ρήτρες παύσης. Σημειώνεται επίσης ότι στα πλαίσια της εφαρμογής των ρητρών παύσης το τεκμήριο για την κατάσταση που επικρατεί στην Ερυθραία είναι μαχητό και αιτήσει του ενδιαφερόμενου κάθε υπόθεση πρέπει να εξετάζεται εξατομικευμένα και να λαμβάνονται υπόψη οι ισχυρισμοί για φόβο δίωξης που επικαλείται. Σε αυτό το πλαίσιο δεν μπορεί να αποκλειστούν η αξιοπιστία και η βαρύτητα των ισχυρισμών των προσφύγων sur place.

Υπό το φως των ανωτέρω, η Ύπατη Αρμοστεία συστήνει όπως τα αιτήματα ασύλου που υποβάλουν οι αιτούντες άσυλο από την Ερυθραία εξετάζονται προσεκτικά ώστε να αξιολογούνται οι ανάγκες τους για διεθνή προστασία. Συστήνεται επίσης στα κράτη να μην εξαναγκάζουν τους απορριφθέντες αιτούντες άσυλο να επιστρέφουν στην Ερυθραία και να τους χορηγούν συμπληρωματική μορφή προστασίας έως νεωτέρας. Οι παρούσες θέσεις της Ύπατης Αρμοστείας θα επανεξεταστούν το δεύτερο εξάμηνο του 2004.

Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες

Γενεύη, Ιανουάριος 2004